

קרא עלי מועד / לבין המיצרים

1. בבא בתרא (צ"ט, א')

כיצד הן עומדין רבי יוחנן ור' אלעזר חד אמר פניהם איש אל אחיו וחד אמר פניהם לבית ולמ"ד פניהם איש אל אחיו הא כתיב (דברי הימים ב ג-יג) ופניהם לבית לא קשיא כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום כאן בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום ולמ"ד פניהם לבית הא כתיב (שמות כה-כ) ופניהם איש אל אחיו דמצדדי אצדודי דתניא אונקלוס הגר אמר כרובים (דברי הימים ב ג-יז) מעשה צעצועים הן ומצודדים פניהם כתלמיד הנפטר מרבו:

רש"י (סס) ופניהם איש אל אחיו. בשל משה כתיב: ופניהם לבית. ככרובים של שלמה כתיב, בדברי הימים, דכתיב "והם עומדים על רגליהם ופניהם לבית" (להיכל), ואינו כחזון של משה שהן על הכפורת ואלו על הקרקע ושל עץ שמן היו ומאופין זהב דכתיב במלכים: הכתיב ופניהם לבית. ולא שגא כרובים שעל הכפורת ולא שגא שעל הקרקע – ראויון היו ליעשות בענין אחד: כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום. הם הופכים פניהם זה לזה דוגמת חיבת זכר ונקבה, האוהבים זה לזה, סימן שהקב"ה אוהב את ישראל ומתחילה כך נעשו פנים אל פנים כדי שתקרה שכונה בישראל וישראל יעשו רצונו של מקום, וכשאינו עושין – הופכים פניהם לבית על ידי נס: דמלדלי אלדודי. קאת לבית וקאת זה לזה כאדם שמדבר אל חבירו והופך ראשו קאת לכד אחר והכא ליכא לתרזאי כללעיל כאן בזמן שישראל עושין כו', לכיון דעיקר עשיית כרובין פניהם לבית לא היה להם לעשותו לכיון שאין ישראל עושין רצונו של מקום: מעשה לעלועים. פסוק הוא ככרובים בדברי הימים והוא לשון לעלועים, כלומר תינוקות. כלדמרינו (סוכה 97 ה): מאי כרוב כרביא ילד כלומר כתינוקות הנפטרים מרבותיהם והיינו דמלדלי אלדודי לאמך לעיל:

2. יומא (נ"ד, א')

אמר רב קמינא: בשעה שהיו ישראל עולין לרגל – מגללין להם את הפרוכת, ומראין להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה, ואומרים להן: ראו חיבתכם לפני המקום כחיבת זכר ונקבה

אמר ריש לקיש: בשעה שנכנסו נכרים להיכל – ראו כרובים המעורין זה בזה, הוציאון לשוק, ואמרו: ישראל הללו, שברכתן ברכה וקללתן קללה, יעסקו בדברים הללו?! מיד הזילום, שנאמר (איכה א-ח) "כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערוותה":

3. שיטה מקובצת (בבא בתרא, שם)

וזה שהיו מעורים זה בזה כוכר עם נקבה בשעה שישראל עולים לרגל בלבד הוא מעשה נם להראות חיבת ישראל לפני המקום כחיבת זכר עם נקבה אבל בשאר ימות השנה לא היו מעורים ובשעה שנכנסו עכו"ם להיכל נמי היו מעורים במעשה נם כמו שהיו מעורים בשעה שעולים לרגל להראות לעכו"ם מה היתה חיבת ישראל לפני המקום אי נמי כדי להראות ערותם לעכו"ם כדי שיזילום שנאמר כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערוותה

4. רש"י (הקדמה לשיר השירים)

ואומר אני, שראה שלמה ברוח הקודש שעתידין ישראל לגלות אחר גולה, חורבן אחר חורבן, ולהחלוץ בגלות זה על כבודם הראשון, ולזכור חיבת ראשונה אשר היו סגולה לו מכל העמים לאמר: אלכה ואשובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה (הושע ז ז), ויזכרו את חסדיו ואת מעלת אשר מעלו, ואת הטובות אשר אמר לתת להם בחריית הימים. ויסד הספר הזה ברוח הקודש, כלשון אשר לזכרה אלמנות חיות, משתוקקת על בעלה, מתרפקת על דודה, מזכרת אהבת נעוריה אליו, ומודה על פשעה. אף דודה לר לו בלתי, ומזכיר חסדי נעוריה ונוי יופיה וכשרון פעליה, אשר בהם נקשר עמה באהבה עזה, להודיעה כי לא מלכו ענה, ולא שילוחיה שילוחין, כי עוד היא אשתו והוא אישה, והוא עתיד לשב אלכה.

5. אוהב ישראל (פרשת חזון)

יש לבאר, אשר שבת חזון הוא יותר גדול במעלה מכל שבתות השנה. על דרך שגשאלתי פעם אחת לבאר דמדרש, דאיתא שם "לא היה יום מועד לישראל כיום שנחרב בית המקדש" ע"כ. והוא פלא. וכבר עמד בזה בעל המחבר משנה למחך בספרו המפורסם "פרשת דרכים" עיי"ש. אמנם בשום שכל זה עזרת לב, יש לבאר בזה על דרך מאמר חז"ל "חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שיוצא לדרך". והמשכיל יבין. דוגמא לזה תמצא בפרשת ויגש, על פסוק "ויסע ישראל וכל אשר לו" גוי' עיי"ש, ובפרט כשחל יום ט"ו באב בשבת. והבן חייב:

6. אמרי פינחס (ר' פינחס מקוריץ – תשעה באב, שפ"ד)

בשזורעים תבואה בארץ, אין יכול לגדל כי אם שירקב תחילה עד שיהיה לאין ממש, ונשאר שם בהעלם גדול כח שיכול לגדל שבולת שלימה. והוא בבחינת פושט צורה ולובש צורה, שבאותו רגע שהוא לאין ממש תיכף הוא מלביש צורה... ועל כן, ביום

תשעה באב, מחמת שהיה בו נפילה גדולה מאוד, נשאר שם בהעלם גדול כח הגאולה ונולד בו משיח. ולכן יושבים בתשעה באב על הארץ, שהוא בבחינת נפילה, ואחר כך הולכים על הקברים, לומר "הרי אנו חשובים כמתים", ומחמת תכלית השפלות גדול עד מאד, שהוא לאין ממש, נשאר שם בהעלם גדול כח המחיה חיות חדש, ומקבל כל איש ישראל חיות חדש תיכף, בבחינת פושט צורה וכו'.

7. בני יששכר(תמוז-אב, ג')

שמעתי בשם הרב הקדוש מוריני הרב ר' פנחס מקארעץ זצוק"ל, על הא דאמרו רז"ל: בט' באב נולד בן דוד. הטעם הוא להיות נשמת משיח בן דוד היא נשמה היותר גבוה וכוללת, ואם כן צריכין ללידת זאת הנשמה זיווג היותר עליון. והנה נוכל להתבונן בעניין אהבה גשמיות בעולם הזה, כעניין אהבת חברים ואיש עם אשתו, בהיותם ביחד לא תוכר כל כך האהבה; מה שאין כן כשרוצים להיפרד ולהרחיק נדוד לזמן רב, אז יתפעלו הנפשות באהבה יתירה, אהבה עזה, מגודל הגעגועים. ועל כן חייב אדם לפקוד וכו' בשעה שיוצא לדרך (יכמות סב, ב). ואם כן, תתבונן לפי זה, דבשעת הפירוד אז הוא הזיווג באהבה יתירה ביותר, ומקרי זיווג היותר עליון, ונולד מזה הנשמה היותר עליונה. על כן, להיות בעוונותינו הרבים הפירוד בין הדבקים נעשה בתשעה באב, מיקרי בעוונותינו הרבים יום יציאה לדרך, נולד מזה הזיווג משיח, הנשמה היותר עליונה וכוללת, הבן:

ועל פי זה תתבונן מה ששמעתי, שהקשו תלמידי הרב הקדוש מוה"ר רוב בער זצוק"ל לרבים על הא דאמרו רז"ל (יומא נד, א) שמצאו האויבים ביום ההוא את הכרובים כמער איש וכו' (מלכים א ז, לו), הלא אמרו רז"ל (בבא בתרא צט, א) שזה לא היה רק בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, ובהיפך חס ושלום הכרובים הופכים פניהם זה מזה. והשיב להם הקדוש הנ"ל: חייב אדם לפקוד וכו' בשעה שיוצא לדרך וכו', ואתה הבן:

8. צדקת הצדיק (פסוק קע"א)

יש מקום מוכן לצער ח"ו, כמש"ל בחלק (קב). בשכס מקום כו'. וכן זמן כמש"ל (שם) עת כו'. וכמ"ש (תענית כט:): בר ישראל דאית לי דינא כו' באב כו'. וכן בנפש - כדרך שאז"ל (שם כה). בר"א בן פדת וטובא. ואיך יצוייר זה שמוכן מתחלת בריאה לרע ח"ו? והלא מפי עליון לא תצא הרעות! אבל באמת לשון חכמים מרפא, שאמרו ז"ל "מוכן לפורעניות" - לשון פרעון... ואותו הזמן מקום ונפש - הוא מוכן לקבל פירעון מה שנשתכר. ומה דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, היינו משום דהקב"ה נותן מלא עומסו כו' (סנהדרין ק). ואי אפשר בעוה"ז לקבל רוב טובה ההוא כלל. ובאותו מקום-זמן-נפש שנשפע הפירעון ושכרו של השי"ת, מצד ריבוי השפע - נעשה ח"ו פורעניות לרע, כידוע בסוד שבירתן של כלים זוהי מיתתן ע"י ריבוי האור. וכן אז"ל (פרדר"א פ' לר) על פסוק "לא יראני" - הא בשעת מיתתן רואה. ולכן אז"ל (יומא נד:): שמצאו כרובים מעורים, אע"פ שלא היו עושין רצונו של מקום. כי אז היה תוקף ריבוי שפע האור, ולכך זכה יחזקאל למראות אלוקים. ומי שזוכה באמת - מקבל פירעון הטובה או. שזה ענין לידת משיח בט' באב... וידוע נגד כ"ב ימים שבין המצרים - הם מראש השנה עד שמיני עצרת ונש"ת הוא נגד י" באב... וכן השפע שירד לט' באב, שהיה מלמעלה שפע גדול ועצום כנ"ל, נתחלק גם לי' באב, ולמטה נתהפך ר"ל... וכן מי' באב עד ראש השנה - הם מ"ט ימי ספירת נקיים, ואח"כ מתחיל דברי תורה בקנין, כפי תוקף הראיה שבין המצרים:

9. אוהב ישראל (פרשת פינחס)

אמנם יש לבאר, בהעיר לב ושום שכל, דאלו הכ"א יום שבין י"ז בתמוז לט' באב - הם מקוריים ושורשיים לכל המועדות של השנה, שהם בכללן גם כן כ"א יום, היינו: שבת ור"ח. ז' ימי הפסח. יום חג השבועות. ב' ימים של ר"ח. יוח"כ ח' ימי חג הסוכות. וסימנך "אך טוב לישראל". ואלו הכ"א יום שבין המצרים - הם מקוריים ושורשיים להם... והורבן הבית היו בט' באב, ואות ט בכתובה אשורית - ראשו כפול לתוכו, לרמז כי טוביה גניז בגווייה. וזהו ט' אב, היינו שהוא יחיה לעתיד לבוא אב וראש לכל המועדות כולם. אך עתה, בעת הגלות - טוביה גניז בגווייה... וע"פ הנ"ל מבואר, שאלו הכ"א יום הם ימים טובים גדולים מאוד אך בעוונותינו הרבים עדיין אין אנו ראויים להם, וטוביהו גניז בגווייהו. ואי"ה כשנזכח במחרה בימינו לעשות תשובה ומעשים טובים, לזכך החומר ולהעביר זוהם החגב - אז יתגלה רב טוב הצפון, כי אז נחיה ראויים לכל הברכות וישועות טובות מצד הדין. ואז יחיו הכ"א ימים - ימים טובים גדולים ונוראים אשר אין להעריך זיהם מקוריים ושורשיים לכל הכ"א ימים טובים שאנו עושין בזמן הזה. ועל כולם יחיה ט' באב למועד יותר גדול. ולזה אנו קורין פרשת פינחס, אשר כל המועדות כתובים בו, בימים האלו. כי מהם נמשכים כל המועדות, וחמשכיל יבין כל זה: